

JAROSLAV LOPOUR / 14. 10. 2016

Karel Degl

Před sto dvaceti lety se 19. října 1896 v Praze narodila jedna z průkopnických osobností české kinematografie, kameraman Karel Degl. S Ottou Hellerem, Jaroslavem Blažkem a dalšími patří k první generaci klasiků české filmové kamery a k zakladatelům české kameramanské školy.

Absolvoval reálku a abiturientský kurz obchodní akademie. Již v mládí ho upoutalo nové médium – film, kterému se začal profesně věnovat. Od ledna 1916 se stal vedoucím výroby a laboratoří ve filmové výrobě Miloše Havla Lucernafilm. Jedním z jeho prvních počinů bylo vedení výroby veselohry Antonína Fencla Zlaté srdéčko (1916). Tehdy jako kameraman začal pro tuto společnost snímat různé krátké dokumenty a dodatky, včetně prvních hraných filmů jako byly komedie Polykarpovo zimní dobrodružství (1917) a Polykarp aprovisuje (1917) v režii Deglova spolužáka Jana S. Kolára a Fenclovi Pražští adamité (1917), kde prvně v českém filmu použil dvojnické záběry.

Následující rok ještě nasnímal pro Lucernafilm snímky Kozlonoh (1918), Učitel orientálních jazyků (1918) Olgy Rautenkranzové a O děvčicu (1918), ke kterému Degl s Josefem Folprechtem napsal námět, scénář a spolurežiroval jej. Týž rok v lednu se stal tvůrce se svým bratrem, JUDr. Emanuelem Deglem (1894–1973), společníkem Lucernafilmu. Koncem roku založili společnou výrobní a půjčovnu Bratři Deglové (uváděni i jako Deglové a bratři Deglové), později Degl a spol., která výrobní zařízení odkoupila od Lucernafilmu. Tato společnost natočila řadu dokumentárních, přírodních, kulturních, krátkých, průmyslových a zpravodajských snímků. Úctyhodný je počet jimi vyrobených týdeníků, během let 1927–1930 s názvem Deglův žurnál.

Kromě těchto desítek titulů společnost vyprodukovala téměř dvě desítky hraných celovečerních filmů rozličné úrovně. Z nich stojí za připomenutí odvážný pokus o historické drama Stavitel chrámu (1919), který Degl spolurežiroval s historikem umění

Antonínem Novotným. Film dodnes udivuje propracovanými trikovými scénami (kameramanem byl Jindřich Brychta) a byl úspěšně prodán i za hranice. Dále to bylo melodrama Syn hor (1925) Vladimíra Slavínského, drama Karla Lamače a Theodora Pištěka Karel Havlíček Borovský (1925), Lamačova komedie Velbloud uchem jehly (1926), melodrama Páter Vojtěch (1928) Martina Friče nebo jedna z posledních němých komedií Vendelínův očištec a ráj (1930) za režie Přemysla Pražského.

Většinu svých i jiných snímků si společnost Bratři Deglové také distribuovala. Degl ve své firmě nejvíce pracoval na krátkometrážní tvorbě coby kameraman, střihač, režisér, producent i výrobce. U hraných filmů ze své produkce stál za kamerou pouze u titulů Velbloud uchem jehly (1926) a na melodramatech Josefa Rovenského Dům ztraceného štěstí (1927) a Životem vedla je láska (1928). Bratři Deglové kooperovali s výrobní společností A–B, v níž byl Karel zaměstnán od roku 1924 jako vedoucí laboratoří. Deglova společnost však od roku 1932 nevyvíjela žádnou činnost, po příchodu zvuku do českých ateliérů a kin již nebyla z finančních důvodů schopná konkurence. Tvůrce se proto věnoval kinematografii výhradně v postu kameramana.

Během třicátých let snímal téměř dvacet hraných filmů. Nevyhýbal se žádnému žánru, pracoval na snímcích rozličné úrovně a kvality. Za připomenutí stojí Innemannova komedie Sňatková kancelář (1932) a záznam opery Prodaná nevěsta (1933), komedie S vyloučením veřejnosti (1933) Martina Friče, špionážní drama Přemysla Pražského Sedmá velmoc (1933), dramata Maryša (1935) a Hlídač č. 47 (1937) Josefa Rovenského, Vančurův a Kubáskův přepis Našich furiantů (1937), Krňanského komedie podle Ignáta Herrmanna Otec Kondelík a ženich Vejvara (1937), Švanda dudák (1937) Svatopluka Innemanna, Cikánova veselohra Andula vyhrála (1938) a nebo lyrické Ohnivě léto (1939) Františka Čápa a Václava Kršky.

Za německé okupace se spolupodílel na titulech Františka Čápa Babička (1940), Panna (1940), Jan Cimburá (1941), Preludium (1941) a nedokončený Z růže kvítek (1945), dále na dramatu Martina Friče Barbora Hlavsová (1942), komediích Vladimíra Slavínského Neviděli jste Bobíka? (1944) a Miroslava Cikána U pěti veverek (1944), melodramatech Rudolfa Hrušínského Jarní píseň (1944) a Václava Binovce Bludná pouť (1944), které zůstalo nedokončeno.

Za okupace pod jménem Karl Degl natočil filmy režisérů Barloga *Uršula zasahuje / Kleine Mädchen – große Sorgen* (1941), *Láska, vášeň a žal / Liebe, Leidenschaft und Leid* (1942) a Cikána *Hudbou za štěstím / Glück unterwegs* (1943) pro německé firmy Terra a Pragfilm. Ovšem v Německu a v Rakousku pracoval Degl již před válkou, na filmech Josefa Rovenského *Marja Valevská / Manja Valewska* (1936) a *Dobrodružství poručíka Glahna / Pan* (1937).

Během povstání s ostatními kolegy zaznamenal události v pražských ulicích, které poté vyšly mimo jiné v dokumentech Otakara Vávry *Vlast vítá* (1945) a *Cesta k barikádám* (1946). V poválečném období Karel Degl stihl aspoň zaznamenat hrané filmy jako Krňanského Nikolu Šuhaje (1946), Radokovy a Sádkovy Parohy (1947), Fričovu Pytlákovu schovanku aneb Šlechtného milionáře (1949) nebo Slavíčkovu Mordovou rokli (1951), která byla uvedena až po jeho náhlém skonu.

Od roku 1946 byl pedagogicky činný na nové FAMU a jako pamětník spolupracoval s vzniklým Československým filmovým ústavem. Krátce před svou smrtí byl nucen předat Československému státnímu filmu celý filmový a listinný archiv společnosti Bratři Deglové. Dnes jsou všechny tyto materiály ve sbírkách Národního filmového archivu. Kameraman, režisér, střihač, dokumentarista, pedagog, producent a výrobce Karel Degl zemřel 19. května 1951 v Praze ve věku nedožitých pětapadesáti let.